

A nemzeti kisebbségek központi könyvtárai Horvátországban

A kisebbségi jogokat Horvátországban több jogszabály is rendezi, ezek közül négyet kell kiemelni. Elsősorban az *Alkotmányt*, amely államalkotó kisebbségnek ismeri el, a többségi horvát nemzet mellett a szerbeket, a magyarokat, a cseheket, a szlovákokat, az olaszokat, a zsidókat, a németeket, az osztrákokat, az ukránokat, a ruszinokat és másokat. Az *Alkotmány* mellet ezen a téren fontosnak minősül még három törvény, ezek pedig a *Kisebbségekről szóló alkotmányerejű törvény*, a *Nemzeti kisebbségek nyelv- és íráshasználatáról szóló törvény*, valamint a *Nemzeti kisebbségek nyelvén és írásával történő oktatásról szóló törvény*. Az említett törvényi előírások, a kultúra és az oktatás terén a horvátországi kisebbségeknek többek között kulturális autonómiát, saját nyelv- és íráshasználatot és kisebbség nyelvén folyó oktatást biztosítanak.

A legutóbbi népszámlálás adatai alapján, Horvátországnak 2011-ben megközelítőleg 4,3 millió lakosa volt. Sajnos, ez a szám folyamatosan csökken, hiszen az emberek gyakran a jobb életkörülmények, a magasabb fizetés és a munkalehetőségek reményében, immár tömegesen hagyják el az országot. Ez természetesen kihat a kisebbségek lélekszámára is.

Az alábbi adatokból nem nehéz kiolvasni, hogy Horvátországban kimagaslóan legszámosabb a szerb kisebbség 186 ezer fővel, őket követik a bosnyákok, az albánok és az olaszok, így a magyarok ma már csak az ötödik helyen vannak ezen a listán. A magyarokat követik a szlovénok, a csehek, a szlovákok, a németek, a ruszinok és az ukránok.

Horvátország lakosságának száma – 4 284 889 fő.

Szerbek	186 633
Bosnyákok	31 479
Albánok	17 513
Olaszok	17 807
Magyarok	14 048
Szlovénok	10 517
Csehek	9 641
Szlovákok	4 753
Németek	2 965

Ruszinok	1 936
Ukránok	1 878
Osztrákok	297

Ezekre az adatokra azért érdemes rátekinteni, mert a legnépesebb kisebbségek számára alakultak központi könyvtárakat. Kivétel az osztrák kisebbség, hiszen a számok alapján nincsenek a többi kisebbség szintjén, viszont a német kisebbséggel együtt már számottevő kategóriát képeznek. A tíz alábbi könyvtárnak van kisebbségi központi könyvtár státusza:

- Daruvári Közkönyvtár és Olvasóterem – Horvátországi Csehek Központi Könyvtára;
- Horvát Közkönyvtár és Olvasóterem, Našice – Horvátországi Szlovákok Központi Könyvtára;
- Pélmónostori Városi Könyvtár – Horvátországi Magyarok Központi Könyvtára;
- Eszéki Városi és Egyetemi Könyvtár – Horvátországi Osztrákok Központi Könyvtára;
- Pólai Városi Könyvtár és Olvasóterem – Horvátországi Olaszok Központi Könyvtára;
- „Prosvjeta” Szerb Művelődési Egyesület – Horvátországi Szerbek Központi Könyvtára;
- Zágráb Város Könyvtárai – „Bogdan Ogrizović” Könyvtár – Horvátországi Albánok Központi Könyvtára;
- Zágráb Város Könyvtárai – Horvátországi Ruszinok és Ukránok Központi Könyvtára;
- „Ivan Goran Kovačić” Városi Könyvtár, Károlyváros – Horvátországi Szlovénok Központi Könyvtára;
- „Vlado Gotovac” Közkönyvtár és Olvasóterem, Sziszek – Horvátországi Bosnyákok Központi Könyvtára.

A központi könyvtárak lokációja attól függ, hogy az ország melyik részén él legnagyobb számban az adott kisebbség. Ez nem minden esetben könnyű feladat, hiszen több kisebbség is szétszórttsággal küszködik, ami persze nem teszi könnyebbé az adott könyvtár működését sem.

A nemzeti kisebbségek központi könyvtárai 1991-ben alakultak meg a Horvát Kormány Kisebbségi Hivatalának döntése alapján. Ezelőtt is volt három kisebbségi központi könyvtár, de nem a mai státusszal. Az első kisebbségi könyvtár a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtára volt, amely 1988-ban alakult meg, követték még a cseh és az olasz kisebbségi könyvtárak.

Meg kell jegyezni, hogy ezek a könyvtárak nem különálló könyvtárak, hiszen egy kivétellel, mind horvát közkönyvtárakon belül működnek. Kivétel a szerb központi könyvtár, amely a „Prosvjeta” Szerb Művelődési Egyesület részeként működik. Ezek a könyvtárak tehát nem képeznek külön jogi személyt, ami többek között a könyvtári állományon is tükröződik, hiszen az állomány – az adott kisebbség nyelvén – be van sorolva a közkönyvtár horvát állományába.

Ami az anyagi hátteret illeti, a központi könyvtárak működését a Horvát Kulturális Minisztérium biztosítja. Sajnos, a városi és a megyei önkormányzatok nem egyformán néznek a dologra amikor a finanszírozásról van szó, ezért az anyagi hozzájárulás erről a részről inkább attól függ, hogy az adott könyvtár gazdagabb vagy szegényebb megye vagy város területén van.

A nemzetiségi központi könyvtárak fő feladatai közé soroljuk a könyvbeszerzés mellett a kisebbségi nyelv ápolását és megővését is, amit többek között különböző kulturális rendezvények szervezésével igyekeznek elérni. Továbbá említeni kell a koordinációs tevékenységet a kisebbségi könyvtárak működtetése terén, az együttműködést az anyaországban működő szakmai szervezetekkel, a szakmai találkozók rendezését a kisebbségi nyelven, valamint a könyvtárközi kölcsönzést is.

A könyvbeszerzés az utóbbi időben gondokat okoz, hiszen 2015 óta az anyagi keret, amit a Horvát Kulturális Minisztérium biztosított, annyira lecsökkent, hogy sajnos, immár nem elegendő a minimális könyvbeszerzésre sem. Ahogy már említettem, a városok és megyék hozzáállása nagyon különböző, ezért ebből a forrásból nem minden nemzetiségi központi könyvtár tud megfelelő mennyiségű könyvet vásárolni. Így a központi könyvtárak nagy része a könyvbeszerzésnél csak a különböző pályázaton elért sikerére számíthat, vagy adományok révén biztosítja az újdonságokat polcokon.

A központi könyvtárak súlyos gondjait többnyire közös nevezőre lehet hozni, így ki kell emelni az asszimilációt és a kisebbségek szétszórtságát, ami nagyon megnehezíti a központi könyvtárak tevékenységét. És természetesen a rendkívül szűkös anyagi hátteret sem szabad elfelejteni. Az viszont nyilvánvaló, hogy ezek a könyvtárak eredményesebben tudnának dolgozni, ha ebben a kisebbségi szervezetek is komolyabban segítenének.

Remélhetőleg a közeli jövőben a köteles példány megtalálja az útját a törvényi előírásokba, és így eljut a központi könyvtárakba is. Hiszen minden könyv, amely Horvátország területén megjelent az adott kisebbségi nyelven, meg kellene, hogy legyen a kisebbségi központi könyvtár állományában is.

Attól függetlenül, hogy a nemzeti kisebbségek központi könyvtárai elsősorban a kisebbségek részére alakultak, a többségi nemzet igényeit is szolgálják. Hiszen ezekben a könyvtárakban a kisebbségi rendezvényeket nagyon sok horvát is látogatja, amely érdeklődés a többségi nemzet részéről pozitív ténynek minősül, többek között azért is, mert a nemzetiségi könyvtárak megalakulásának és működésének nem az a célja, hogy a könyvtárak egyfajta kulturális gettóba zárják az adott kisebbséget, hanem éppen ennek ellenére, az egész közösséggel együtt éltsék azt, amit ma multinacionális társadalomnak nevezünk.

Rabbi Zsolt
